

AD
AVDIENDAS ORATIONES DVAS
IN
MEMORIAM RIEDELIANAM
ET
SEYFERTIANAM

DIE II. AVG. HORA IX. MATVT.
A. MDCCLX.

IN AVDITORIO PHILOSOPHORVM

HABENDAS
EA QVA DECET OBSERVANTIA
INVITAT

ET
DE OBJECTIONIBVS
VIRI CLAR.

A. 161, 42.

LIBERATI FASSONII
CONTRA RATIONIS SVFFICIENTIS PRINCIPIVM

DISSERIT
ORD. PHILOS. P. T. DECANVS
IO. CHRISTOPHORVS GOTTSCHEDIVS

LOG. ET MET. P. P. O. ACAD. REG. BORVSS. ELECTORAL.
MOGVNTINAE ET BAVARICAE NEC NON INSTIT.
SCIENT. BONON. ADSCRIPTVS.

LIPSIAE

EX OFFICINA BREITKOPFIA.

diss. A
2

St. N. 172(2)

MEMORIAM RIEDLANNAM

SEYFERTZIANAM

IN ACADEMIA PHILOSOPHORVM

DE QUAE

LIBERATA HASSONI

EDITIONE GOTTSCHEWII

nter eos, qui celebratissimum hisce temporibus Principium, quod RATIONIS SVFFICIENTIS nomine venire solet, ex parte impugnaturi insurrexere, nemo facile meliori mente, armisque firmiter id fecisse videtur, LIBERATO FASSONIO *) a S. Joanne Baptista, V. C. ex Piarum Scholarum Sociis, Theologiæ, græcarumque litterarum in Collegii Senogallensis Seminario, Professore. Qui enim Philosophum genuinum decet, veritatis amor, nullibi magis elucescere deprehenditur, quam in hac dissertatione; qua et summam erga illustres VIROS LEIBNITIVM, WOLFIVMque venerationem, et æquitatem erga dissentientes laudatissimam prodidit. Liceat igitur nobis erga hunc tantorum Philosophorum adversarium, pari jure uti, ejusque objectiones, quantum et res ipsa, et vires ingenii, quæ quam modicæ sint, apprime novimus, patiuntur, discutere.

Et æquitatem quidem, quod attinet Clariss. FASSONII, ea vel maxime ex prima Libelli Sectione apparet. Postquam enim eiusdem Principii Historiam paucis exposuit, naturam ejus et indolem, multumque apud priscos Philosophos usum edisserit. Hic primum, quid per *Rationem*, eamque *sufficientem* intelligatur, non ex suo ingenio comminiscitur, sed ex WOLFII CANZIIque scriptis docet. Addit, quotuplex ea esse possit, *essentiæ scilicet, existentie, proprietatum, possibilitatis, relationis, similitudinis, vis*, et ita porro. Hanc itaque enuntiationem: *Nihil est sine ratione sufficiente, cur potius*
A 2 *fit,*

*) Prodiit Libellus sub hoc Titulo: De Leibnitiano Rationis sufficientis Principio, Dissertatio Philosophica, Liberati Fassonii, a S. Joanne Baptista. de C. C. R. R.

Scholarum Piarum in Senogallensi Seminario atque Collegio ejusdem Familiæ Theol. et græc. Litt. Prof. Senogalliæ 1754. Typis Steph. Calvarii, in 4. maj.

IV VINDICIAE PRINCIPII RAT. SVFF.

fit, quam non fit; Rationis sufficientis, immo *determinantis* quoque nomine (Theod. P. I. §. 44.) a LEIBNITIO dici; immo *completam, perfectam, et totalem* ab aliis vocari monet. Porro principii hujus naturam ac vim, fecunditatem, usumque in singulis Philosophiæ partibus multo amplissimum, LEIBNITIVM distincte evoluisse et aperuisse, immo in lucem magno suo merito protulisse primum, fatetur; ita ut ejus conditor auctorque merito dici queat. WOLFIVM postea, acerrimi ingenii et intelligentis judicii hominem, doctrinam hanc a LEIBNITIO acceptam illustrasse, auxisse, munivisse, et suam quasi fecisse; immo decoris ac splendoris multum eidem addidisse.

Interim non infitiatur Cel. FASSONIUS, ab ultima fere antiquitate Leibnitianum axioma hoc dudum innotuisse, et apud vetustissimos Philosophos usum sæpe insignem habuisse; etsi nec satis distincte intellectum fuerit, nec probe explanatum. Cognovit idem certe Sinenfium Philosophus antiquissimus, CONFUCIUS, adhibuit PLATO in Timæo, adhibuere ARISTOTELES, PROCLUS, ARCHIMEDES, LVCRETIVS, CICERO, SENECA, AVGVSTINVS, AVERRHOES, THOMAS AQUINAS, CARTESIUS, aliique plures, cum veteres, tum recentiores: id quod allatis ipsorum locis abunde ostendit. Commemorat quoque, hanc Principii memorati antiquitatem fassum etiam esse illustrem WOLFIVM; secus ac a Viro Cl. ANTONIO GENVENSI (in Elem. Metaphys. P. I. c. 6.) exprobratum ipsi fuit. Pronuntiat tandem: LEIBNITIVM rem tantum distincte evoluisse, e tenebris et caligine in lucem eruisse, et *Rationis sufficientis* axioma, veluti primarium quoddam, latissimeque pervagatum Philosophiæ Principium adhibuisse.

Nec his contentus V. C. in commendando hoc axiomate ulterius pergit, asseveratque: Mirificum idem in omni Philosophiæ parte, et prorsus egregium usum habere. In explicatione naturæ, peculiare ac proprium Philosophi esse, in sufficientes rerum rationes inquirere; quum id vulgum inter, atque Philosophos interfuit: quod hi rerum causas, origines, atque principia peruestigant, seu ut LOCKIUS loquitur, mundum intelligibilem populoque ignotum scrutantur; populus autem eo contentus sit, quod sensibus, quid in natura fiat, percipiat. Hac autem Philosophia ad efficiendam quoque vitæ tranquillitatem nihil conducibilius esse posse. Timores enim et inanes sollicitudines, et plerasque animi

animi

animi perturbationes, quibus homines ex vulgo torqueri conspicimus, maximam partem inde potissimum progigni, quod in summa rationum sufficientium ignorantia versentur. Ubi ergo de veritate agatur, quæ a Philosophis contingens dici solet, rationis sufficientis principium, ut in re explicanda evolvendaque adhibeatur, necesse esse. Etenim quum una eademque res diverso, alioque prorsus modo esse possit, et varias subire queat vicissitudines; omnino enunciari non posse, rem aliquam ita se potius habere, quam aliter; nisi sufficiens quædam in medium adducatur ratio. Et in hoc quidem principii usu universali inculcando eoque progreditur, V. C. ut §. 21. p. xvi. seqq. contra nobilissimæ Matronæ DU CHATELET (Cap. I. §. 8.) effatum; in veritatibus etiam necessariis, arithmeticis scilicet, geometricisque, quas soli contradictionis principio superstrui existimavit, rationi sufficienti locum esse, asseveret. Quum enim, docente WOLFIO: (Ontol. Not. ad §. 129.) *Quo posito, aliquid ponitur, illud ejus ratio sufficiens sit; proprietates autem vel attributa a rei essentia proficiantur; sequi id necessario putat, quod efficiendum erat.* Concludit proinde V. C. §. 22. *Itaque nemini, qui sui compos sit, in dubium venire debere principium sæpe dictum, nisi frigidissimis contradictionibus irretire se turpiter velit, et repugnantia comminisci.*

Superfedeo ea in medium afferre, quæ in ulteriorem hujus axiomatis confirmationem subjunxit V. C: id tamen sicco præterire pede nefas duco, quod §. 23. addere ipsi visum est. Nimirum, ne quidem ex mundi hujus consideratione, et naturæ contemplatione, argumentum duci posse adversus impios effrenesque homines, qui Deum esse, eidemque originem suam debere universum hoc pernegant, nisi adhibito *rationis sufficientis principio.* Omnia enim casu, et fortuito, sive ex nihilo gigni potuisse, si absque ratione sufficiente quidquam oriri posset: quo, quid absurdius excogitari potest? Perspexisse hoc intelligentissimum LEIBNITIVM, addit, cum in egregio Theodicææ opere, tum in Epist. V. ad CLARKIVM §. 126. ubi sine magno hoc principio, non perveniri posse ad probationem existentiaæ divinæ, nec rationem reddi plurimarum magni momenti veritatum, pronuntiat *).

A 3

Exinde

*) *Sans ce grand Principe, on ne sauroit venir à la preuve de l'existence de Dieu, n'y rendre raison de plusieurs autres verités importantes.*

Exinde autem §. 24. merito falsitatis coarguit Virum, ceterum acutissimum, ROGERIVM BOSCOVICH: qui in Dissert. de æstu maris, quædam Cel. EVLERI (at profecto hominis, in aliis verba minime jurantis) argumenta, ex rationis sufficientis penu depromta expediturus, statuit: Principium hoc nostrum, quod nunc maxime adhiberi solet, nunquam posse esse usui ulli, ad quidpiam utcumque determinandum, multo minus ad demonstrandum. Hoc ut refellat, ad Ill. WOLFIVM provocat, qui eo nixus principio, celebres illas naturæ motusque leges, a NEWTONO sancitas, in Cosmologia cap. 4. bellissime demonstravit. Quid? quod axioma hoc Leibnitianum æternitatem quoque mundi averruncet et confodiat? Tollere enim idem infinitam causarum seriem, ex æternitate mundi manantem, nec vulgo satis evidenter refutatam. Quid denique, quod ex eodem principio facile ostendi possit, materiæ cogitandi vim non convenire; et primaria elementa corporum, non nisi simplices incompositasque substantias esse oportere? Newtonianos nempe, reliquosque Atomistas, sufficientem extensionis rationem nec afferre, nec ullo modo afferre posse; id quod fusius explicat. cet.

Vindicat postea idem, contra FORTVNATVM A BRIXIA, Philosophum modernum Italum; qui hoc principio Leibnitiano nihil magis asseri et innui pronuntiavit, quam tritum illud: *Nihil sine causa*. Ubi scilicet vel ipse Fortunatus, inter rationem et causam multum iuteresse docuisset, non omnem causam pro ratione haberi posse concludit. Licet enim causa quælibet, sufficientem cujusque rei rationem constituat, tamen non omnem rationem sufficientem causam esse asserit. Patere hoc ex Cartesiano enthymemate: *ego cogito, ergo sum*, quo CARTESIVS, ut se esse efficeret, utebatur. Neque enim Philosophum hunc, cogitationem tamquam existentiaæ suæ causam sumisse; sed tamquam rationem sufficientem posuisse, unde intelligi posset, se cogitantem existere. Taceo plura, quæ ex Scholasticis huc facientia in medium affert. Hæc enim allata, satis, ni fallor, evincunt, quo animo sit Clariss. FASSONIVS, in omnem Philosophiam Leibnitianam, hocque potissimum Rationis sufficientis Principium. Aequissimum scilicet se præbuit meritorum Adversarii sui iudicem, exemplumque dedit excellens, quod sequantur sane omnes, qui in magnorum virorum opiniones inquirere curatius, Lectorumque calculum ferre aliquo

aliquo modo velint. Quæ mens, utinam omnibus fuisset illis, qui in arenam contra duumviros hos Philosophos Germanorum hujus sæculi facile maximos, descendendum sibi esse crediderunt!

Hæc quum ita se habeant, non parum miratus sum, in tanta mentis perspicacia, et eruditione, in tanta quoque erga adversarium æquitate, tamen id manu altera quasi abstulisse, iterum LEIBNITIO, quod altera dederat, Clarissimum FASSONIUM. At, ea est ingenii humani subinde imbecillitas, ut nonnumquam vel in rebus maxime perspicuis titubet; eaque, quæ se invicem consequantur, in veritatum catena, minime perspiciat. Quis quæso credidisset, Virum adeo acutum, qui universalitatem Principii hujus vix in luce posuerat, et contra adversarios propugnauerat feliciter, eousque hallucinari posse, ut quasi media via subsistere, eaque relicta, ex regia Veritatis, ad CLARKII devia deflectere potuerit. Legat quæso, qui dubitat, sequentia (§. 27.) verba: *Itaque, etsi sapientis est, nihil defendere, quod Leibnitianum dogma, ejusque usum ac vim labefactet: illud tamen in quæstionem hic venit: an in causis, quæ cognitionis libertatisque participes sunt, ipsa voluntas, veluti sufficiens aliquorum effectuum ratio, subinde afferri possit?* Recenset eorum, qui id negarunt, secundum Leibnitium et Wolfium, nomina; Hanschios, Thummigios, Bülfingeros, Reinbeckios, Kanzios, aliosque; sed addit etiam nomina adversariorum, Sam. Clarkii, Croufatii, Langii, Voltairii, Monigliæ. Horum numero etiam multos veteres Theologos adscribendos censet: licet hi, nostro quidem judicio, ante motam controversiam, fatisque explicatum causæ statum, securius locuti sint, eaque propter in censum venire nequeant. Hi scilicet arbitrantur, *nonnullorum eventuum sufficientem rationem ex sola voluntate, ejusque arbitrii vi, quandoque petendam esse; cui sententiæ suam quoque calculum jam additurus, probationem ipsam aggreditur.*

Exponit autem et hic, amota a se invidiæ vel malitiæ suspitione omni, Leibnitianæ doctrinæ summam, ad controversiam probe perspicendam, maxime necessariam. Rationem sufficientem, cur animus aliquid velit, vel nolit, *Motivum* vocari monet. Ex motivis ideo intelligi, cur aliquid velimus potius, quam nolimus: quumque nihil sine suff. rat. esse queat, numquam voluntatem vel divinam vel humanam, in actum erumpere sine motivis. Esse autem motiva, distinctam boni malive cognitionem, aut si mavis
per-

perceptionem. Si nempe quicquam, veluti bonum percipimus, illud appetimus; sin tamquam malum percipimus, averſamur. Quodſi contigerit, ut ex pluribus bonis, quorum animo obiecta eſt ſpecies, alterum alteri præferendum ſit: illud ſemper præferri ſolere, in quo plus ineſſe boni judicaverimus. Eſſe autem motiva duplicia, partim intrinſeca, partim externa. E. g. ſi ex duobus numis eligendi optio mihi data fuerit, huncque pro alio eligam propter pretium majus, intrinſecum erit motivum; extrinſecum contra, ſi ideo eligam, quod eum a Viro quodam illuſtri poſſeſſum fuiſſe noverim. Vbi tandem in electione inſtituenda, utroque motivorum genere deſtitutus fuero, non tamen temere agam; ſed magis familiari agendi ratione utar, inter bona plurima id prælaturus reliquis, quod primum attentionem meam ad ſe allicuerit. Quamvis hæc ratio proprie non ſit, cur bonum iſtud appetatur; ſed potius cur alterutrum reliquis præferatur.

Hominis itaque libertatem ex mente WOLFII, in facultate poſitam eſſe, qua mens ex pluribus poſſibilibus, ſponte eligit, quod ſibi maxime placet, quum ad nullum eorum per eſſentiam ſuam determinata ſit. Placere autem menti, quod bonum ipſi videtur. Nunquam igitur animam ſine motivis agere; tantum abeſſe, ut contra motiva agere ſoleat! Ne autem quis temere ſtatuat, rationem ſufficientem libertati opponi, animadvertendum eſſe, neceſſitatem hypotheticam rei contingentiam labefactare non poſſe. Eſſe autem non niſi hypotheticam neceſſitatem in volitionibus, ex motivis contingentibus, non autem ex neceſſitate eſſentiæ, ortis. Aliis enim motivis præſentibus, aliter acturam fuiſſe mentem. Contingens itaque fuiſſe, quidquid ea voluerit et egerit; i. e. Libertatem ejus ſibi conſtituiſſe. Quod, ſi quis in anima admittere noluerit, ad caſum purum ipſi confugiendum fore in volitionibus, i. e. ad effectum, ſufficienti ratione deſtitutum. Hunc igitur caſum Leibnitiano axiomate tolli, non libertatem.

Pergit auctor Sapientiam divinam explanare, et exinde optimi mundi existentiam concludere, qui Deum infinitum quam maxime decuerit. Hic TULLII verbis petitis, ex Oratore declarat: *decere, idem eſſe, quaſi aptum eſſe conſentaneumque perſonæ; quod in omnibus rebus valet: contraque item dedecere.* Quod decorum, licet ſecutus ſit rerum omnium Architectus, tamen fatali illum neceſſitate minime abreptum fuiſſe: eo, quod ſciens atque volens, ſapient-

sapientiae bonitatisque suae convenienter, i. e. lubentissime omnia egerit. Taceo, quae de Monadibus et indiscernibilium principio, hic repetiit V. C. Omnia enim, quae in hoc systemate Leibnitiano colligata quam elegantissime; Italisque suis, forte nondum satis familiaria sunt, uberius expromenda ipsi visa fuerunt; quibus et bonam fidem suam ostenderet, et rationum suarum vim firmaret. Et in principio quidem indiscernibilium illustrando, ita versatus est, ut pervetustis Philosophis dudum id exploratum et peramatum fuisse ostenderet. Sic LVCVLLVM apud CICERONEM (Acad. Qu. L. IV. c. 26.) negasse memorat, tantam esse in rebus similitudinem, ut usu saltem, consuetudine ac diligentia internosci non possint. Immo, JORDANVM BRVNVM, in Libro *de minimo* ejusdem disciplinae meminisse: Divumque THOMAM paria docuisse monet; quibus WOLFIVM notat, in Cosmologia asserentem: LEIBNITIVM *primum animadvertisse omnium rerum dissimilitudinem.* Sed facile veniam merebitur WOLFIVS hujus asserti; ubi eadem aequitate cum eo agere volueris, qua circa principium rationis sufficientis, vel Cl. FASSONIUS ipse usus est in superioribus.

Haec doctrinae Leibnitianae summa, candide ab adversario exposita, ne manca esset ulla in parte, id tandem subjungitur: LEIBNITIVM ipsum fateri: *licet sufficiens semper, cur aliquid sit, vel non sit, ratio adsit; saepenumero tamen ignotam eam esse; quemadmodum in eandem sententiam dudum cecinit Martialis:*

Non amo te, Volusi; nec possum dicere quare;

Hoc tantum possum dicere: Non amo te.

Addere praeterea LEIBNITIVM cum suis, monet: ubique tamen patere, aliquam ejusmodi rationem, inexplicabilem licet, adesse. Cujus asserti veritas, vel ex ipso exemplo MARTIALIS confirmari potest. Quis enim credat, prorsus sine omni ratione, Volusio infestum fuisse Poetam, vel non amasse eundem? Profecto, si regula vera est, ab OVIDIO dudum tradita:

Ut ameris, amabilis esto!

caruisse Volusium hac amabilitate censendum est; qua, si praeditus fuisset, amatus etiam a MARTIALI fuisset. Quis enim concipere potest amorem vel odium, omni ratione destitutum? Verum haec sufficiant; audiendus nobis jam venit Cl. FASSONIUS: qui, ut objectionibus suis eo majorem firmitatem conciliaret,

B

hac

hac methodo, mathematicæ æmula, contra LEIBNITIVM infurrexit, §. 40.

LEMMA: *Duo aut plura quæque, undequaque et absolute simillima intrinsecus, perque se, non repugnant.*

Habeo id instar axiomatis, quippe voluntaria Leibnitii et Wolfii, quibuscum agitur, confessione comprobatum. Etsi enim LEIBNITIVS et WOLFIVS duo individua sui prorsus similia in rerum natura esse repugnare docuerint; agnoscunt tamen, et annuunt: repugnantiam hanc a solo rationis sufficientis principio, quod everti sentiunt, non ab ipsa rei essentia dimanare. *Quum nego*, ait LEIBNITIVS, duas esse aquæ guttas undique similes, aut duo quævis corpora, quæ internosci nequeant; non equidem dixerim, *absolute esse impossibile ut sint.* Sed rem dico divinæ sapientiæ adversari, adeoque nullibi existere. (*Epist. V. ad Clarkium, §. 25.*) Id etiam rotundis verbis fatetur, ut debet, CHRISTIANVS WOLFIVS, in Cosmol. Nota ad §. 246. LEIBNITIVS ait: *primus animadvertit omnium rerum dissimilitudinem; quum videret, indiscernibilia repugnare principio rationis sufficientis; etsi absolute impossibilia non sint: atque ea de re locutus est in Epistolis ad Sam. Clarkium.* Addi posset BULFINGERI testimonium, qui in dilucidationibus Philos. Sect. I. c. 4. §. 94. eadem ratione et via hanc in rem argumentatur, qua superiores illi. Quocirca duo, vel plura quælibet, inter quæ ne minimum quidem intersit, absolute, et suoapte ingenio non repugnant, Leibnitianis concedentibus. *Hæc. ille.*

Liceat nobis, ad hæc Auctoris verba, quid nobis regerendum videatur, paucis interferere. Egregie rem suam gerere cœpit A. FASSONIVS, κατ' ἀνθρώπων, contra LEIBNITIVM, WOLFIVMque disputaturus. Sumit enim id, quod clarissime fatentes reperit, tamquam munimentum firmum, ex quo sua in ipsos tela torqueat: id quod licitum disputantibus semper fuit existimatum. Si enim dicendum quod res est, perlectis, quæ sequuntur omnibus, relectisque aliquoties, evicit utique hic adversarius acutissimus, id quod evincendum sibi sumsit: saltem contra incautos hos adversarios, qui astuto huic hosti, latus, ut ita dicam, nudum præbuerunt; concedendo ea, quæ, quantum ego perspicio, nullatenus concedenda fuissent. Quantacumque enim sit erga hos Duumviros summos, reverentia mea atque veneratio, non possum tamen, quin ab eorum sententia hic recedam: tritum illud secutus, *carus Socrates, carus Plato, etc. carior omnibus veritas.* Miror profecto, Viros adeo systematis sui gnaros, tantoque ingenii acumine præditos, admirabili ista, qua pollebant mentis acie, minime prospexisse, venturum aliquando adversarium, qualis est Cl. FASSONIVS, hominum acutissimus; qui proprio ipsos telo jugulaturus esset. Nihil autem, uti ego quidem existi-

existimo, ipsos adigere poterat, ut a sapienter invento principio indiscernibilium, in tantum recederent, ut faterentur: *cogitari absque repugnantia, immo esse etiam posse, duo perfecte similia.* Aut enim universalis debet esse alicujus propositionis vis et assertio; aut plane principii nomen non meretur. Male igitur LEIBNITIVS, aut pro principio venditavit hanc assertionem: *Non dantur duo perfecte similia; aut pejus admisit, cogitari tamen, imo existere etiam posse duo perfecte similia.* Profecto, quemadmodum securus subinde locutos esse Ecclesiæ antiquæ Patres, adfirmare solent Theologi, ante motas ab Hæreticis controversias; ita ego quoque pronuntio, LEIBNITIVM WOLFIVMque, incautius locutos esse, hac de re, ante motam a Cl. FASSONIO nostro controversiam. Id quod ex sequentibus magis adhuc patebit. Pergit Auctor noster:

§. 41. *Scholium.* Quamvis autem hoc esse possem contentus, ad concludendum quod volo; si quis tamen *Lemmatibus* rationes curiosius, quam necesse est, exquireret, id quod sumi, ita conficerem. Quidquid enim distincte, nedum dilucide, animo ac mente percipitur, sane constanti Philosophorum omnium consensione absolute esse potest. Impossibile enim, cujusmodi est velocitas maxima, vel figura rectilinea duobus constans lateribus, vel denique Ellipsis, cujus ordinatarum quadrata non sint inter se, ut rectangula ex axis segmentis, nequit ulla, tantum abest, ut distincta idea, animo informari queat. Duo autem inter se, undiquaque simillima, distincte, atque clarissime cogitatione intelligentiaque complectimur. Hic enim intimum cujusque sensum appello, an non duo, vel plura, quæ nihil specie differant, distincte, ac dilucide in diversis locis percipiat? Profecto, si studia partium exuamus, id perspicuum omnibus, atque manifestissimum videri debet; neque hinc res plures omnino, et undequaque simillimas suapte natura repugnat esse. Deinde, cum possibile nomine veniant, quæ nullam præ se repugnantiam ferunt, plane non video, cur absolute repugnet, duas materiæ particulas, v. g. duo sidera, duo animantia, plantas duas simillimas, soloque numero differentes, in natura esse posse. Neque res in dubitationem adducenda est, ne alioquin divinam vim atque potentiam brevioribus, quam oporteat, circumscribamus limitibus. Rursus igitur, aliqua aliorum ex omni parte similia intrinsecus, perque se, non repugnant. *H. i.*

Audivimus Cl. FASSONIVM, id, quod antea sumserat, tanquam liberaliter sibi concessum, jam demonstrantem. Ultro concedimus, quam fundamenti loco substernit, propositionem: *Quidquid distincte concipi potest, id absolute esse posse.* Circa assumptionem autem eidem subjectam, non æque faciles esse poterimus. Negamus enim, et pernegamus, nos duo vel plura perfecte similia distincte concipere dilucideque cogitare posse. Cujus negatio-

nis ratio ut plenarie intelligatur, ad definitiones *eiusdem* et *diversi* respiciendum erit. Concedimus quippe, nos idem aliquoties, vel diversis in locis concipere, seu potius mente ex loco in locum transferre quasi posse; *diversum* autem τὸ *idem* a se ipso proinde fieri, id quidem nullatenus largimur.

Definivit WOLFIVS *eadem*, per ea, quæ salvo omni respectu substitui sibi invicem queunt; *diversa* autem, quæ sibi substitui ita nequeunt. Hæ definitiones, si valeant, efficiam: duo perfecte similia nec cogitari, nec esse posse. Pone enim, per impossibile, dari duo ejusmodi perfecte similia: poterunt sane sibi invicem substitui, omni respectu salvo; ita ut nullum observabile sit, substitutionis, me inscio factæ, indicium. Hoc autem concessio, vi definitionis superioris, non *diversa* ea erunt, sed *eadem*, sive potius, *idem*. *Idem* autem esse simul, et *diversum*, implicat, quam quod maxime. Ergo, duo perfecte sibi similia, qualia supponuntur per fictionem, prorsus non sunt *duo* diversa, sed *idem* prorsus, i. e. unum idemque, diverso tempore cogitatum, vel mente in diversa loca translatum. Q. E. D.

Idem alia ratione efficiam. *Diversa* tripliciter esse possunt; vel *genere* scilicet, vel *specie*, vel *numero* diversa. Toto genere diversa quæ sunt, ea tamquam prorsus sibi disparia et dissimilia concipiuntur. E. g. Globus cum Cubo comparatus, essentialiter diversa sunt, et ipso genere a se invicem abeunt. Si globos majores, et minores secum invicem contuleris, habebis differentiam specificam, cum generis identitate consistentem. Globi essentialiam enim quum habeant omnes, in semidiametri, vel diametri magnitudine sita erit omnis eorum differentia; i. e. specie differunt. Tandem si numero tantum a se abeunt, ejusdem diametri globos habebis plures, tamquam pondere et magnitudine æquales, si scilicet ex homogenea conflati fuerint materia.

Verum caveas quæso, ne hos globos numero diversos, sola loci differentia a se abire, properanter nimis asseras. Individua enim habes, omninode determinata, i. e. infinitis minutiis a se invicem diversa. Hæc accidentia, sive hæ modalitates, in omnibus globis mirifice variantes, efficiunt, ut globus A, non sit globus B, nec C, nec D, et ita porro. Differunt enim omnes inter se, non *genere*, tamquam globus a cubo; nec *specie*, tamquam maior globus a minore; sed *numero*, i. e. determinationibus infinitis mi-

nori-

noribus, quas ille, qui globos hos cogitat, nec intelligit omnes, nec concipere potest, nisi confuse admodum, immo obscure. Plus itaque inest globis hisce individuis, revera existentibus, quam ideæ cujuscunque Spiritus finiti, hos sibi globos concipientis, capiunt, vel repræsentare possunt. Infinita enim sunt, quibus sidera, animantia, plantæ ejusdem speciei plures, tamquam individua a se invicem abeunt. Quare maxime differt hæc *differentia* globorum realium *numerica*, a *differentia* fictorum quorundam globorum; quos in abstracto quis sibi concipere conatur, omnimodo similes. Hic scilicet revera non nisi unicum sibi concipit globum diametri dati, nulla in re, a se ipso abeuntem; quem tamen mente sola, seu cogitatione ex loco in locum transfert. Ex eo autem, quod in omnibus sibi simillimus fingitur, sibi que ipsi substitui potest, absque ullo agnitionis periculo, *eundem* eum esse et manere, non *plures* a se diversos esse, demonstrative colligitur. Fallax igitur maxime est ista persuasio, qua autor, se distincte plura in omnibus sibi simillima, concipere posse gloriatur. Non *plura* enim sunt, nec *numero diversa*, quæ concipit; sed *eadem* abstracta globi, diametri certi idea; cui defunt determinationes individuales, ad *plura* constituenda necessariae. Oppido itaque falsa existente assumptione Syllogismi, seu propositione minore; Conclusio etiam ejus falsa est, *existere sive esse posse, plura sibi perfecte similia*. Q. E. D.

Tertiam superaddere placet responsionem acutissimo FASSONIO, judici in his rebus, si quis alius, maxime competenti; omnibus quippe Philosophiæ Leibnitio-Wolfianæ mysteriis initiato. Quid *locus* fit, metaphysice consideratus, minime Te fugit, Vir optime, et ingeniosissime. Est scilicet modus determinatus coexistendi cum aliis; qui autem errore vulgari, pro parte quadam spatii haberi solet: quod scilicet ex infinitis eiusmodi locis tamquam partibus conflatum concipimus. Quid veri, quid falsi his insit notionibus deceptricibus, meum non est Te monere: probe enim nosti modum, quo ex simplicibus substantiis, sive monadibus, extensum oriatur; id quod ex punctis mathematicis componi prorsus non posset. Et cur non? Quia prorsus similia sibi concipiuntur puncta ista. Ad spatium reale enim concipiendum requiritur, ut *plura a se diversa extra se posita sint*. Extra nos autem positum id est, quod tamquam a nobis diversum concipitur. Necessè itaque est, ut diversa jam sint per se, et intrinsece, quæ

extra se concipi debent et possunt, ut spatium repleant. Si diversa non erunt, veluti puncta geometrica, perfecte sibi similia; non poterunt etiam extra se invicem subsistere, sed confluent in unum: milliaque puncta nihil magis unico efficient; tantum abest, ut spatium replere possint. Sed quorsum hæc? Intelligitur hinc, in generando spatio, occupandoque loco diverso, diversitatem intrinsecam substantiarum jam præsupponi; non autem per sola loca, ea quæ *idem* prorsus sunt, *diversa* fieri posse. Non possent enim, vi definitionis, *extra se esse*, nisi *diversa* iam essent per se, antequam in loco esse possent, et ab aliis distingui. Patet igitur, nisi omnia me fallunt, *substantias prorsus simillimas*, extra se existentes, *nec cogitari, nec esse posse*, sine fictione in circulum redeunte, omnesque ideas simplicissimas confundente. Q. E. D.

Non moror jam, V. Cl. quod vulgari more, eos, qui Deo productionem duorum per omnia sibi similium negent, injurios in omnipotentiam Entis summi fore, asserueris. Non fugit Te scilicet, Cel. FASSONI, ad contradictoria non extendi posse omnipotentiam divinam, sed ad possibilia tantum. Inanis itaque metus est, me Numinis potentiæ quidquam derogaturum esse, postquam docui, contradictoriam esse existentiam plurium individuorum, perfecte similium. Involvit enim repugnantiam manifestam, *idem esse*, et simul *diversum*; *individuum esse*, omnimode determinatum, et *non determinatum aliter*, ac mille alia simillima; *extra se* invicem *esse*, nec *diversa* tamen intrinsece esse. Pergit Auctor §. 42.

PROPOSITIO I. *Exempla ex Dei natura repetita ob oculos ponunt, sufficientem rei rationem, quandoque a sola voluntate ducendam esse.*

Non est, quod nimix me confidentiæ reprehendas. Leibnitianis enim approbantibus duo, vel plura etiam, inter quæ ne vestigium quidem intersit dissimilitudinis, intrinsecus et suapte natura nullam præferunt repugnantiam (per Lemma), ut idcirco potuerit Deus complures soles, et errantes stellas, et arbores, plura itidem animalia, plura corpuscula eorum quæ condidit, perfecte et absolute simillima fabricari. Jam vero de eorundem Leibnitianorum sententia, ex pluribus nulla in re differentibus, non nisi unum Deus creavit, (nihil enim est in rerum natura ut existimant, alteri omnino simillimum,) atque hinc sufficiens ratio, præter voluntatem, afferri nulla potest, cur Deus in rerum molitione hoc citius quam illud selegerit, alterique prætulerit, cum indiscernibilia singula consilio, et fini, quem sibi is constituerat, pariter æqualiterque respondissent; exempla igitur ex Dei natura repetita ob oculos ponunt, sufficientem rei rationem, quandoque a sola voluntate ducendam esse. Q. E. D.

43. §. *Schol. I.* Libere loquar, quod sentio. Aut hæc, quam produximus, omnibus numeris absoluta est demonstratio, aut quæ demonstrationis natura sit, non-

non-

nondum intelligo. Nam ex ipsa adversariorum confessione et doctrina liquido profluit. Quid vero Leibnitiani opposituri sint, divinare non possum. Et sane audivi olim ex hac schola Philosophum, peracutum illum, et doctum, cui in publica concione id argumenti propositum fuerat, non aliter nodum istiusmodi potuisse expedire, quam audacter negando, concessisse LEIBNITIVM, et WOLFIVM, res simillimas absolutam repugnantiam non præferre. Sed ille necdum satis in lectione WOLFII profecerat. H. I.

Non miraberis, Clarissime FASSONI, me tua demonstratione non convictum abiisse, si superius in medium allata, attente, pro tuo acumine, perlegere dignatus es. Principiis enim ratiociniorum tuorum labefactatis, nec ea ipsa firmo talo insistere possunt. Pernegavi, et destruxi, nisi omnia me fallunt, perfecte similiarum substantiarum possibilitatem. Ad contradictionum, repugnantiumque regionem relegavi, soles tuos, animantia, arbores, plantas, hominesque, immo minima corpuscula, perfecte similia. Collige quæso, an inter non entia, electioni divinæ locus superesse queat? Haud me movit LEIBNITII WOLFIIQUE, non satis pensitata confessio et concessio ejus possibilitatis. Homines fuerunt: adeoque æque ac nos ipsi, vel ex præcipitantia, vel aliis quibuscumque de causis, errare potuerunt. Turpe autem nobis esset, in eodem errore persistere, veritatique clarius intellectæ, ob temere concessum errorem, nuntium mittere. Non igitur admittet Leibnitianus prudens, Deum *casui puro* subjectum, sine ratione quidquam eligentem, vel tyrannicum illud axioma sequentem:

Sic volo, sic jubeo; stat pro ratione voluntas.

Abfit, longissime abfit! ita de sapientissimo Numine sentire; quum nec inter homines quisquam sine omnibus motivis quidquam facere, vel se fecisse gloriari soleat. Sed de his alias plura.

Taceo jam, quod omnium finitorum existentia, propter causarum determinantium nexum, in universo quodam concipi debeat. Finitam enim rem, fidus, animal, plantam, hominem e. g. extra universum existere posse, nemo facile somniaverit: eo quod ad subsistentiam hominis, e. g. et aere, et lumine, et calore, et nutrimentis, et parentibus, et infinitis aliis rebus opus sit. Quodsi itaque Deus duos Adamos perfecte sibi similes condere institueret, globos profecto terraqueos perfecte similes duos, Soles, Lunasque duas, immo propter nexum omnium in hoc mundo corporum, universa duo perfecte similia condere deberet. Per duo autem universa prorsus æqualia et similia, non nisi eundem sco-

XVI VINDICIAE PRINCIPII RAT. SVFF. etc.

scopum obtinere posset; unde frustranea foret penitus alterutius mundi productio. An autem deceat Ens sapientissimum, frustra quidquam suscipere; videant illi, qui Deum id facere posse, quod frustraneum futurum esset, inter fidei articulos referre nulli dubitant.

Quanto melius D. THOMAS de Aquino, P. 14. pag. 170. (uti apud MEDINAM citatum invenio, Part. 2. qu. 13. art. 6.) *Imperfectum imperium contingit ex hoc, quod ratio ex diversis partibus movetur ad imperandum, et non imperandum: unde fluctuat inter duo, et non perfecte imperat.*

Abrumpendum hic est filum scriptionis hujus, mox alio pro-grammate continuandum. Videant interea Lectores veritatis amantes, an non in Cl. PREMONTVALLII, Berolinensis Academiae Socii, scripto pro *casu puro* et fortuna (le Hazard) edito, objectiones factae sint, ex hactenus dictis resolubiles. Insultavit mihi scriptor dicax, ingeniosus licet, edito procaci libello; cui facillimum fuisset regerere, et *fulgur ejus ex pelvi*, pro merito suo explodere. Verum non amant Philosophi altercationes cum immodestis. Poterit tamen, si sapit, ex his pagellis, et quae secuturae sunt propediem, suarum subtilitatum in defendendo *casu puro* inanam texturam facile perspicere.

Jam indicendae veniunt binae orationes, habendae in memoriam Virorum de juventute studiosa optime meritorum. *Riedelianam* scilicet beneficentiam celebrabit, probaturus, *claris Viris in exercenda liberalitate atque beneficentia ad veram gloriam magnam patere viam,*

FRIDERICVS WEHNERVS, *Adelsbachio - Silesius,*
S. S. Theol. Stud.

Seysfertianam vero, dicturus de eo, quod praecipuum et singulare est in beneficio *Seysfertiano,*

ADAMVS GOTTLIEB SCHOENIVS, *Leschvicensis*
Luf. S. S. Theol. Stud.

Ad quos benevole audiendos, D. II. Aug. Hor. IX. matut. *Magnificum Academicæ Rectorem, Comites illustrissimos, Vtriusque Reipublicæ Proceres, Commilitones denique generosos et nobilissimos, ea qua par est humanitate et observantia, invito.* P. P. D. XXVII. Julii, A. MDCCLX.

Coll. diss. A. 172, 2